

İslâm ve Ekonomide Kadının İncelenmesi

Studying Women in Islam and Economy

Kübra ÜNÜVAR

Köprü Dergisi Makale Yarışması Üçüncüsü/2021
The Third Place in Köprü Journal Essay Contest

Özet

İnsanlığın ve İslâm'ın en önemli unsurlarından biri kadın olmuştur. Özellikle ekonomi alanında kadın, sürekli inceleme ve tartışma konusu olan bir varlık niteliğindedir. Fakat bu tartışmalar ya erkeği kadından ya da kadını erkekten üstün görme bağlamında olmaktadır. Oysa İslâm her konuda olduğu gibi bu konuda da sınırlarını çizmiş, 1400 yıl öncesinden tartışmaların önünü kesmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde önce, kadını ve erkeği ekonomik alanda konumlandırmak için, insan kavramının üzerinde durulmuştur. İnsandan yaratılan bu iki farklı fitratın birbirinden üstün değil, birbirinin tamamlayıcısı olduğu konusuna açıklık getirilerek, daha geniş çerçeveden bakılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise ekonomi, onun da sınırlarını belirleyen İslâm ekonomisinin ve çalışma kavramının tanımı ve amacı söylenecek kadının ekonomi alanındaki konumuna değinilmiştir. Bu konum önce Kur'an-ı Kerim, sonra da Risale-i Nur ve Asr-ı Saadet perspektifinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan, İslam Ekonomisi, Çalışma, Kadın, Fitrat

Abstract

One of the most significant elements of humanity and Islam has been women. They are constantly examined and discussed especially in the field of economy. And these discussions take place in perspectives which hold men superior to women or vice versa. However, Islam drew the boundaries on this issue, as it does in all other issues, and blocked the discussions 1400 years ago.

In the first part of this study, the concept of human is emphasized in order to position women and men in the economic field. A wider perspective is aimed by clarifying the fact that the natures of men and women which have both been created from human self are not superior but complementary to each other.

In the second part of the study, the economics in general and the Islamic economics in particular are considered as frameworks and some other related concepts like work are defined and explained. Also, the position of women in economy is discussed first in the light of Quran and then in the perspective of Nur Collection and the Age of Bliss.

Key Words: Human, Islamic Economics, Work, Women, Human Nature

1. İnsanın Mahiyeti

1.1. Kur'an-ı Kerim ve Risale-i Nur'da İnsan

Kadın ya da erkek kavramını anlamak için önce, insan kavramını anlamak gerekmektedir. İnsan ve kâinat üzerine düşünen her aklın karşısına, 'İnsan nedir? Nereden gelmiştir? ve Nereye gidecektir?' soruları çıkmaktadır. Bu sırlı soruların asıl cevapları ise, Kur'an-ı Kerim'dedir. Kuran-ı Kerim'in çağımızdaki tefsirlerinden olan Risale-i Nur, "İnsan bir yolcudur. Sabavetten gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan kabre, kabirden haşre, haşirden ebede kadar yolculuğu devam eder"⁽¹⁾ diyerek bu sorulara öz bir açıklama getirmiştir.

Yine insan ile ilgili Bediüzzaman Said Nursi Risale-i Nur'larda, şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi"⁽²⁾ ve "şu âlem-i kebirin bir misal-i musağğarı"⁽³⁾ olan insanı, bütün mahiyetiyle, camiyetiyle ve nereden gelip, nereye gideceğini ve bu dünyadaki vazifelerini açık bir şekilde izah etmiştir. Dünyaya öylesine gönderilmeyen insan, bütün yaratılmışların üstünde, eşref-i mahlûkât suretinde yaratılmıştır. İstidat ve kabiliyet noktasında diğer varlıklar ile kıyaslanamayan insan, Tîn Suresi 4. ayette şöyle tanımlanmaktadır: "Biz insanı en güzel şekilde yarattık." Bu ayetten anlaşılıyor ki, insan kendiliğinden ya da tesadüfi bir şekilde oluşmamıştır ve bu üstün yaratılışıyla, nice güzelliklerin tohumunu saklamaktadır.

Bediüzzaman, kâinatın nizamı ve yapısıyla da insan arasında bir benzerlik kurmuştur. İnsan dışında dünyada var olan maddi ve manevi bütün unsurlar insana da derc edilmiştir. İnsanı bu açıdan ele alarak tahlil eden ve insanı bir saraya benzeten Bediüzzaman, "...Husususan insan, o kasırların en güzeli ve o sarayların en acibidir. Ve bu insan denilen sarayın cevherleri, bir kısmı âlem-i ervahtan, bir kısmı âlem-i misalden ve Levh-i Mahfuzdan ve diğer bir kısmı, hava âleminde, nur âleminde, anâsır âleminde geldiği gibi; hâcâtı ebede uzanmış, emelleri semâvat ve arzın aktârında intişar etmiş, rabitaları, alâkaları dünya ve âhîret edvârında dağılmış bir saray-ı acip ve bir kasr-ı gariptir."⁽⁴⁾ diyerek insanı yaratıklar içinde en mümtaz bir mevkide konumlandırmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere insanın ruhu, ruhlar aleminden, hayal gücü misal aleminden, hafızası levh-i mahfuzdan, diğer kısımları ise içinde yaşadığımız ışık, nur ve hava aleminden, meydana gelmiştir. Böylece insan maddi ve manevi alemlerin, unsurlarının birleşmesinden meydana gelmiş çok yönlü bir terkinin neticesidir.⁽⁵⁾

Zariyat Suresi 49. ayette, "Her şeyden çift çift yarattık ki, iyice düşünesiniz" denildiği üzere Cenab-ı Hak, böyle mucizeli ve donanımlı insandan da iki farklı fitrat ve mizaç yaratmıştır; kadın ve erkek.

*Bediüzzaman,
kâinatın nizamı
ve yapısıyla da
insan arasında bir
benzerlik kurmuş-
tur. İnsan dışında
dünyada var olan
maddi ve manevi
bütün unsurlar
insana da derc
edilmiştir.*

- 1 Bediüzzaman Said Nursi, Mesnevi-i Nuriye, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.244
- 2 Bediüzzaman Said Nursi, Şualar, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.242
- 3 Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.329
- 4 Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.233
- 5 Sâfa Mürsel, Bediüzzaman Said Nursi ve Devlet Felsefesi, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 1976, s.77

*Cenab-ı Hak,
erkek ve kadını
hem fizikî
anlamda hem de
ruhsal anlamda
farklı bir beden
giydirecek
yaratmıştır.
Mahiyeti diğer
yaratılanlardan
üstün olan
insanın kadın-
erkek olarak
da maddî,
manevî, istidat
ve kabiliyetleri
birbirinden
farklıdır.*

1.2. İnsandan Yaratılan İki Farklı Kabiliyet

İslâm ekonomisi açısından kadını incelemeyen önce kadın fitratını tanımak, kadının yaratılış farklılıklarını incelemek, kadın ve erkek arasındaki bağlantıyı kurmak gerekmektedir. Bu konuda Bediüzzaman Said Nursi'nin yorumları oldukça önemlidir. Asrın sıkıntılarına fitri çözümler getiren Bediüzzaman, kadın ile erkeğin mutlak eşitliğini fitrata uygun olmadığını, eserlerinde de sık sık dile getirmektedir. Kadının erkekten farklı yönleri olduğu gibi erkeğin de kadından farklı yönleri vardır ve bu farklılık kavramı, birbirini tamamlayıcı şekilde verilmiştir. Bediüzzaman, kadını şefkat noktasında daha üstün görüp, "Nasılki kadınlar kahramanlıkta, ihlasta, şefkat itibarıyla erkeklere benzemedikleri gibi, erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar..."⁽⁶⁾ diyerek kadınların fitratını tanımlamaktadır. Yine başka bir yerde erkeklerdeki iki güzel hasletin kadınlarda olursa bazı kötü hasletleri ortaya çıkarabileceğinden bahsetmektedir: "Kadının aile hayatında müdür-ü dâhilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve herşeyine muhafaza memuru olduğundan en esaslı hasleti sadâkattır, emniyettir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sehavet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar."⁽⁷⁾ Kadınların yaratılış itibarıyla zayıf ve nazik olduğunu da belirten Said Nursi, "Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve fitratları iktiza ediyor. Çünkü kadınlar hilkaten zaîf ve nazik olduklarından..."⁽⁸⁾ diyerek hem kadın fitratını hem erkek fitratındaki farklılıkları öz bir şekilde toplayarak zihinlere yaklaştırmıştır.

Cenab-ı Hak, erkek ve kadını hem fizikî anlamda hem de ruhsal anlamda farklı bir beden giydirecek yaratmıştır. Mahiyeti diğer yaratılanlardan üstün olan insanın kadın-erkek olarak da maddî, manevî, istidat ve kabiliyetleri birbirinden farklıdır.

İslâm'da temel hak ve sorumluluk açısından konuya bakıldığında, kadının konumu erkekten farklı değildir. Ayrıca kadın, yaratılış itibarıyla erkeğe göre ikinci derecede bir değere sahip olan bir varlık da değildir. Kur'an-ı Kerim'de farklı fizyolojik ve psikolojik yapıya sahip olan kadın ve erkekten biri diğerinden daha üstün veya birbirine eşit tutmak yerine, birbirinin tamamlayıcısı kabul edilmiştir.⁽⁹⁾ Bunu en güzel şekilde Peygamber Efendimiz (asm) ifade etmektedir: "Kadınlar erkeklerin şakikidirler."⁽¹⁰⁾ "Şakik", tam ortadan ikiye bölünen bir bütünü bu parçalarından her biridir. Yani bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri diğerinin "şakiki"dir. Buna göre kadın da erkek de soyut insanı oluşturan, yani insan olma yönünden birbirine eşit olan, somut yarımardır. Ama biri öbürü değildir. Yani biri artı ise, öbürü eksidir, biri gece ise diğeri gündüzdür...

6 Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s. 324

7 Nursi, a.g.e., s.319

8 Nursi, a.g.e., s.315

9 Cüneyt Gökçe, 'Aile Mutluluğu İçin Bazı Temel İlkeler,' Köprü Üç Aylık Fikir Dergisi, Sayı: 113, (Kış/2011), s.73

10 Dr. Faruk Beşer, Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslâm, İstanbul, Seha Neşriyat, s.12

“Erkek kadın gibi değildir”⁽¹¹⁾ doğal olarak kadın da erkek gibi değildir. Kadın ve erkek ‘insan’ denen mücerredin fizikleri ve ruhları birbirlerinden farklı iki ayrı parçasıdır. Kadın, erkeğin bir miktar fiziki değişikliğe uğramış görünümü olmadığı gibi keza erkek de kadının fizikî değişikliğe uğramış hali değildir. Kadın ile erkek de köken itibariyle eşittirler yani ikisi de bir nefisten yaratılmıştır. Değer itibariyle eşittirler, insan olarak eşittirler, ceza ve mükâfat görmeye eşittirler. Haklı bir kadın, haksız bir erkekten hem Allah katında hem inanan insanlar açısından daha muhtemeldir.⁽¹²⁾

Bu konuyu Battal (2011) çok net ve kısa bir şekilde açıklığa kavuşturmuştur.⁽¹³⁾

“Rahim, Rahman ve Rezzak isimleri erkekte de görünür ama kadında daha ön plandadır. Kadın rahim sahibidir, çocuğunu önce orada büyütür; rahmandır, çocuğuna merhametini daima kalbinde taşır. Bakıldığında bunlar kadının bizzat kendi varlığından değil, Allah’ın bu isimlere sahip olmasının kadın ve çocuğu aynasında görünmesinden ibarettir. Erkek açısından bakıldığında, Hakîm ve Kadir ismi erkekte kadına nispeten daha açık bir şekilde tezahür eder. Erkek hikmet sahibidir, aklıyla problemleri çözer; kudret sahibidir, düşmanın tecavüzünü durdurur. Bunlar da erkeğin öz malı değil, Allah’ın bu isimlerine ayna olmasının sonucudur.

O halde kadın ile erkek arasındaki fitrî farklar gerçekte bir fark değildir, ancak hükmen bir farklılıktır. Üstelik bu hükmî farklılıklar da dinî naslarda uhrevî mükâfatla telafi edilmiştir. Önemli olan, kadının ve erkeğin birbiriyle ya da başkalarıyla değil, kendisiyle yarışması, potansiyelini kinetiğe dönüştürmesi, kabiliyetini harekete geçirmesidir. Bu yüzden Allah katında üstünlük ancak takva; yani aynayı kirletmeme kabiliyeti ile ölçülür.”

Allah’ın esmalarını yansıtırma hususunda da farklılık gösteren bu iki kabiliyeti aynı kefeye koymak çok da sağlıklı bir düşünce olmasa gerekir. Einstein’in dediği gibi, “Aslında herkes dâhidir. Ama siz kalkıp bir balığı, ağaca tırmanma yeteneğine göre yargılırsanız, tüm hayatını aptal olduğuna inanarak geçirecektir.” Yani erkek kadına, kadın da erkeğe göre yargılanırsa ikisinin de değeri düşmüş olacaktır. Bahsedilen bu kadar farklılıkların arasında elbette ev içerisinde, ekonomik yaşamda, sosyal hayatta, insan ilişkilerinde de bu iki kabiliyet birbirinden ayrı olacaktır. O halde asıl inceleme konumuz olan “İslâm ve Ekonomide Kadın” konumuza bu bilgiler ışığında değinmeye başlayabiliriz.

1. İslâm Ekonomisi’nde Kadın

1.1. İslâm Ekonomisi Nedir?

Ekonominin kadına, kadının ekonomiye bakışı, kadının ilim öğrenmesi vs. gibi konular yıllardır süre gelen konular olmuştur. Ama bundan önce

“Aslında herkes dâhidir. Ama siz kalkıp bir balığı, ağaca tırmanma yeteneğine göre yargılırsanız, tüm hayatını aptal olduğuna inanarak geçirecektir.”

11 Beşer, a.g.e., s.12

12 Beşer, a.g.e., s.13

13 Prof. Dr. Ahmet Battal, ‘Cinsiyetten Doğan Haklar ve Yükümlülükler,’ Köprü Üç Aylık Fikir Dergisi, Sayı: 113, (K13/2011), s.23

*İslâm insanı,
ekonomik ve
ahlaki yükselmeyi
amaçlayan,
bireysel, sosyal ve
ortak sorumluluk
sahibi bir
insandır.*

konu gereği, ‘insanın neden ekonomiye ihtiyaç duyduğu, bu kavramın önemi, İslâm ekonomisinin kapitalist ekonomiden farkı vs.’ anlaşılması gereken birincil konulardır.

Ekonomi, sadece dış dünyaya ait bir kavram değildir. Kişinin kendi dünyasında, ev içinde, sosyal ilişkilerde vs. konularda da ekonomik olgular bulunmaktadır. Yani ekonomi sadece, “çalışayım eve para getireyim” gibi dar bir kavram değildir.

İnsanın her eylemi, bir ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. His ve istidat bakımından sınır konulmayacak kadar zengin ve geniş bir aleme sahip olan insanın, bu nispette ihtiyaçları da çok olacaktır. Bediüzzaman Said Nursi, “İhtiyaç dairesi, nazar dairesi kadar büyüktür, geniştir. Hattâ hayal nereye gitse, ihtiyaç dairesi dahi oraya gider... Elde olmayan, ihtiyaçta vardır. Elde bulunmayan ise hadsizdir”⁽¹⁴⁾ diyerek ihtiyaç konusunu açık bir şekilde ifade etmiştir.

İşte ekonomi kavramı da tam olarak burada devreye girmektedir. Yani ekonomi, yaşamın içinde hatta yaşamın tam da kendisidir. İnsanlar, eski tarihlerden bu yana yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli olarak sahip oldukları kaynakları ekonomik olarak kullanmak durumunda kalmışlardır. İnsanlar, ihtiyaçlarını ürettikleri ürünler ve sundukları hizmetleri kullanarak karşılarlar. Bu durumda ekonomi, üretim ve tüketim faaliyetlerinin nasıl gerçekleşmesi gerektiğini anlamaya çalışan ve bunun için planlar yapan bir bilimdir demek yanlış olmayacaktır. Ekonominin temel amaçlarının başında insanların mutluluğunu ve refah seviyelerini arttırmak, insanın hayatını idame ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu şeylerin karşılanması gelmektedir.

Peki bu karşılanmanın ölçüsü ne olmalıdır? Bunun cevabını da ‘İslâm Ekonomisi’ vermektedir. Kadın olsun erkek olsun ekonomik çerçevede, İslâm’ın çizdiği sınırlar içerisinde dahil olmalı ve olduktan sonra da yine bu sınırlar içerisinde faaliyette bulunmalıdır.

Pakistanlı iktisatçı Muhammed Abdulmannan, İslâm ekonomisini tanımlarken şunları ifade etmektedir: İslâm insanı, ekonomik ve ahlaki yükselmeyi amaçlayan, bireysel, sosyal ve ortak sorumluluk sahibi bir insandır. Bu insan anlayışı, rekabet düşkünü, kişisel çıkar peşinde koşan ve kâr maksimizasyonunu amaçlayan klasik ‘ekonomik insan’ anlayışını reddeder, ‘İslâm insanı’ anlayışı, İslâm ekonomik sisteminin işleyişinde vazgeçilmez bir faktördür. İslâm insanı olmadan, İslâm’ın sosyo-ekonomik çerçevesini oluşturmak mümkün olamaz.”⁽¹⁵⁾

Yine Abdulmannan’a göre liberal ekonomide piyasaları kontrol eden ‘görünmez el’ anlayışı yerine İslâm’da, Kur’an ve sünnetten çıkarılan temel ideolojik ilkeler, ekonomik analizin temelini oluşturmaktadır. (faizin haram kılınması ve zekâtın farz olması gibi...) Yani kısaca ‘İslâm insanı’ ve bu insandan oluşan İslâm toplumu, kâinatın ortak iyiliği ve bütün yaratılmışların

14 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.242

15 ‘İslâm ve Ekonomik İnsan,’ <https://www.haksozhaber.net/okul/İslâm-ve-ekonomik-insan-2725yy.htm> (Erişim Tarihi: 09.01.2021)

refahı için ahlaki ilkeler temelinde iktisadi faaliyetlerde bulunan bir yapı oluşturur.

“Hangi kazanç daha güzeldir?” dediler. “Kişinin eliyle yaptığı”⁽¹⁶⁾ cevabı verildi: “El emeği ile geçinerek akşamlayan, bağışlanmış olarak akşamlar.”⁽¹⁷⁾ Helal kazanç ile uğraşmak, kahramanlarla gürüşmek gibidir. Helal kazanç isteme yolunda ölen, mağfired edilmiş olarak ölür. İşlerin en üstünü çoluk çocuğuna infak için kazanmakla iştigal etmektir.”⁽¹⁸⁾ İmam Muhammed ise, “Çalışmakta, iffetli olmak ve dilenmeye muhtaç kalmamaktan başka bir erdem bulunmasaydı dahi, o yine teşvik edilen bir şey olurdu.”⁽¹⁹⁾ diyerek çalışmanın İslâm hayatı için önemini vurgulamaktadır.

1.2. İslâm Ekonomisinde Çalışma Kavramı

İslâm dininde çalışmanın, ayet ve hadisler ile övüldüğü açıkça görülmektedir ve bakıldığında bu ifadelerin sadece kadına ya da erkeğe söylendiğine dair bir ayrım da yoktur. Çalışma kavramı özellikle de ev dışında çalışma, genel olarak erkeğin bir görevi olarak görülüyorsa, bu başka zaruretlerden, ya da cinslere göre rol taksiminden ortaya çıkmıştır. Yoksa mücerred çalışma, her iki birey için de istenen şeylerdir. Bunlar yukarıda belirttiğimiz hadis ve ayetlerde de açıkça görülmektedir.

Kur’an ayetlerine bakıldığında, “amel, fiil, kesb, sa’y...” gibi ifadelerin sıkça kullandığı görülmektedir. Bu kelimeler kullanılırken kadın-erkek ayırmadan, her iki cinsi de birden muhatap alır. “Biz sizden kadın olsun erkek olsun, kimsenin amelini zayi etmeyiz.”⁽²⁰⁾ “İnsan için ancak çalıştığıının karşılığı vardır”⁽²¹⁾ gibi ayetler açık ve net bir şekilde çalışmanın, her iki cins için de bir ödev ve vazife olduğunu söylemektedir. Nisa Suresi 32. ayette ise, “Erkekler için kendi kazandıklarından bir pay, kadınlar için de kendi kazandıklarından bir pay vardır...” diyerek, kazanma ve ekonomi konusunda kadın ve erkek eşit konumda gösterilir. Bu ayete bakarak kazanmanın ve onun vasıtası -helal olmak şartı ile- ticaretin, erkek için olduğu gibi, kadın için de bir hak olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Fakat kadının fıtrata ve bu fıtrata bağlı tabii görevleri ile erkeğin fıtrata ve ona bağlı tabii görevleri zaruret halleri dışında kadın ve erkeği birbirlerinden olabildiğince ayırmış gibidir. Kadın kadındır, erkek de erkektir. Cinslerin kendilerine has özelliklerini olabildiğince korumaları istenmiştir.⁽²²⁾

Ekonomik hayat denilince akla bu hayata geçiş yapmadan bir önceki aşama olan, eğitim ve öğretim meselesi gelmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, eğitimi sadece çalışma odaklı düşünmek onun değerini düşürecektir.

16 Muhammed el- Fâsî, Cem’ul-fevâid, No:4567 (Ahmed, Bezzâr, Taberânî, K., Taberânî)

17 M.el-Fâsî, a.g.e. 4570

18 Muhammed b. Hasen eş-Şeybânî, el- İktisâb, s.39

19 Dr. Faruk Beşer, Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslâm, İstanbul, Seha Neşriyat, s.71

20 Âl-i İmrân 3/195; Nisâ 4/124

21 Necm 53/59

22 Dr. Faruk Beşer, Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslâm, İstanbul, Seha Neşriyat, s.71

İslâm dininde çalışmanın, ayet ve hadisler ile övüldüğü açıkça görülmektedir ve bakıldığında bu ifadelerin sadece kadına ya da erkeğe söylendiğine dair bir ayrım da yoktur.

İslâm'a
bakıldığında
kadını köle
şeklinde görmek
isteyen bir
anlayışa kesinlikle
müsaade
etmemektedir.

Günümüzde pek çok meslek grubuna dâhil olmak için, kanunen o meslek ile ilgili eğitim sürecine dâhil olmak gereklidir. İslâm hukukunda bu konuları da ilgilendiren iki önemli esas vardır: “Kişinin yapmakta olduğu iş ile ilgili hükümleri bilmesi onun için farz-ı ayndır. Vacip olan bir iş için gerekli olan şeyler de vaciptir.” İslâm'ın ilme verdiği değer öğrenmenin farz olması penceresinden bakıldığında çokça fazladır. Bütün bu emir ve tavsiyelerin neredeyse hepsinde kadın-erkek ayrımı gözetilmemiştir.

İslâm, ekonomik sınırlarını bütün kâinatı ilgilendirecek şekilde çizmişken, kadın ve erkeğe de bu sınırlar içerisinde farklı roller ihdas etmiştir. Sadece fitrat farklılığı mevcuttur.

1.3. Kadının İslâm Ekonomisindeki Konumu

Kadın İslâm'da kocasının koruması altındadır. Fakat bunu kadının bir tâbi ve köle muamelesi görmesi şeklinde değil, ailevi münasebetlerin getirdiği bir sorumluluk olarak görmek gerekmektedir. İslâm'a bakıldığında kadını köle şeklinde görmek isteyen bir anlayışa kesinlikle müsaade etmemektedir. Kadının bir meta olarak görülmesinden öte, hak ve sorumlulukları oldukça geniş tutulan bir sosyal mevki kazanmıştır. Hatta İslâm hukukçuları kadının ilimle meşgul olmasını gerekli görmüşlerdir. Bu yolda da büyük gelişmelere olmuş ve İslâm tarihinde bugünkü profesör kavramını karşılayan ‘Şeyha’ şeklinde ilmi payeler almışlardır.⁽²³⁾

Bu bağlamda bakıldığında, kadın, ev içinde ve dışında çalışabilir; ailesinin ihtiyaçlarını sağlamada kocasına yardımcı olabilir. Şartlara ve ihtiyaçlara göre, aile hayatında eşlerin rollerinin değişmesi de mümkündür. Önemli olan hayatın huzur ve düzen içinde geçmesi, ihtiyaçların karşılanmasında bireylerin imkân ve kabiliyetlerine uygun sorumlulukları dengeli şekilde üstlenmeleridir. Bu üstlenmede unutulmamalıdır ki kadının en birinci vazifesi çocuğu ve eşidir. Fakat çocuğu olamayan ve bu yüzden evlenemeyen veyahut boşanmış birçok kadın da vardır. Günümüzde bu tarz durumlarda, oranlara bakıldığında kadın dışlanmış, toplum tarafından yok sayılmış bir konuma taşınmaktadır. Bu konuma gelen kadın çalışmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Bu durumda “kadın ekonomik faaliyette bulunmaz” tezini savunursak, kadına karşı sorumluluk sahibi olan herkes şeriatta belirlenen vazifeleri harfiyen yapmakla mükelleftir. Peygamber Efendimiz (asm) hadislerinde Müslüman'ın akrabasına karşı olan sorumluluğunu çok net bir şekilde ifade etmiştir: “Ey Allah'ın Resulü! Kime iyilik edeyim?” diye soran sahabeye, “Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve sözü geçen bu kimselerden sonra gelen yakınlarına iyilik et. Bu yapılması gereken bir vazifedir. Bunlar ilişkileri devam ettirilmesi gereken yakınlardır”⁽²⁴⁾ buyurmuştur. Bu sebeple kişi, kan bağıyla bağlı olup kendileri ile evlenmesinin caiz olmadığı

23 Sâfa Mürsel, Bediüzzaman Said Nursi ve Devlet Felsefesi, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 1976, s.137

24 Ebû Dâvûd, Edeb, 28

hısımlarına, yakınlık sırasına göre muhtaç olduklarında nafaka ödemekle yükümlüdür.⁽²⁵⁾ Buna göre erkeğin muhtaç durumda olan kız kardeşine, kızına, yeğenine bakması gerekmektedir. Eğer bunlardan bakacak kimsesi de yoksa devlet o kadına bakmak ile yükümlüdür.

“Kadın ekonomik faaliyette bulunur” tezini savunursak da yukarıda bahsedilen şeriatla olan hükümler sabit kalmakla birlikte kadının ona hususi belirtilen şeriat çizgisine riayet etmesi gerekmektedir. Bir kadın evli olsun olmasın İslâm’ın çizdiği sınır dahilinde -ki bu sınır en makul sınırdır- ekonomik faaliyette bulunabilir. Said Nursi’nin bu husustaki diğer bir tavsiyesine bütün kadınlar kulak vermelidir; “Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan mânevî evlâdlarıma kat’iyen beyan ediyorum ki: Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi, saadet-i dünyeviyeleri de ve fitratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmanın çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniyeden başka yoktur!”⁽²⁶⁾

1.4. Asr-ı Saadet Ekonomisinde Kadın

Kadın lâıyk olduğu bütün değere ve öneme, İslâm dini sayesinde kavuşmuştur. İslâmiyet, daha evvelki kadınla ilgili olumsuz ve sapık düşünceleri temelden ortadan kaldırmıştır. Sınıf ve cins farkı gözetmeyen, İslâm inancı ile tabiri caiz ise insan olduğunun farkına varıp, meta olmaktan kurtulmuştur. İslâm dini, kadının insan kabul edilip edilmeyeceğini, kadının ruhunun olup olmadığını tartışan papazların, hahamların kadın konusundaki tartışmalarına son vermiştir.

Yapılan köklü değişimler arasında kadının ekonomideki aktifliği de o dönem için dikkat çekmektedir. Kadınların bu safhada ticari hayatta yer aldıkları görülmektedir. Alım-satım akitlerinde bulunan kadınlara Peygamber Efendimiz (asm) müdahale etmemiş, bu faaliyetlerden onları menetmemiştir.

Özellikle bu dönemde Peygamber Efendimiz (asm)’de: “İlim öğrenmek kadına da erkeğe de farzdır”⁽²⁷⁾ buyurarak kadını erkekten ayrı görmemiştir. Kadınların bilhassa Peygamber Efendimiz (asm) zamanında toplumda çok aktif rol aldıkları görülmektedir. İslâmiyet kadını sadece anne rolüyle -kadının en önemli vazifesinin de bu olduğu unutulmamalıdır- sınırlamadan, onun, istidatlarını algılamasını ve kullanmasını sağlamıştır. Buna en büyük örnek ise, bizzat Hz. Aişe (r.a)’ın toplum içinde konferanslar veren bir eğitmen rolünde olmasıdır. Hz. Aişe, cemiyet içinde etkin biçimde insanlara hizmet etmiştir. İlimde, sanatta ve hukukî alanlarda erkekler gelip ona fikir danışmış ve o da toplumu yönlendirici konumda olmuştur.

Meselâ, Hz. Muhammed’in (asm) eşlerinin ve kızlarının savaşlarda mücâhide olarak veya geri hizmetlerde görev aldıkları bilinmektedir.

“Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan mânevî evlâdlarıma kat’iyen beyan ediyorum ki: Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi, saadet-i dünyeviyeleri de ve fitratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmanın çare-i yegânesi, daire-i İslâmiyedeki terbiye-i diniyeden başka yoktur!”

25 Serahsî, el-Mebûs, V, 223

26 Bediüzzaman Said Nursi, Lem’alar, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s. 322

27 Amiran Kurtkan Bilgişevan vd., ‘Din ve Sosyal Hayatta Kadın,’ Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı:15, (Haziran 2005) s.81

*Asr-ı Saadette,
yetişmiş, kültürlü
ve öğretmenlik
yapabilecek
hanımların varlığı
söz konusudur.*

Hastalara bakma ve yardım amacıyla ilk kadın topluluğu bu devirde oluşturulmuştur. İslâmiyet'in hâkim din olduğu pek çok toplumda kadın yöneticilere de rastlamak mümkündür.⁽²⁸⁾ Yine Peygamber Efendimiz (asm)'in eşi Hz. Zeynep, deri işçiliği yapmış ve Peygamber Efendimiz (asm), eşine bir oda tahsis ederek, orada deri işleri yapmasına ve kazandığı parayı istediği gibi kullanmasına fırsat vermiştir.⁽²⁹⁾ Yine o döneme baktığımızda ilk hemşire olan Rufeyde bint Sa'd karşımıza çıkmaktadır.

Kayle el Enmâriyye ise satıcılık yapan bir kadındı. Peygamber Efendimiz (asm)'e satmak istediği fiyatın üstünde bir fiyat söyleyip, uzun pazarlıklarla o fiyata indigini, bunun câiz olup olmadığını sormuştu. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (asm), "Ey Kayle! Böyle yapma. Bir şeyi satın almak istediğinde, almak istediğin fiyatı ver. Bu ya sana verilir veya verilmez. Bir şeyi satmak istediğin zaman ise, satmak istediğin fiyatı iste. Bu fiyata ya verirsin veya vermezsin."⁽³⁰⁾ Bu ifadelere bakıldığında Allah Resulü (asm), kadını ekonomik hayattan menetmemiş, aksine ona ticaretin şeklini, metodunu ve kuralını öğretmiştir. Ayrıca ona ticarete açık sözlü olmasını, aldığı ve sattığı malın fiyatını net olarak ifade etmesini istemiştir.

Yine o dönemde kadınların öğretmenlik yaptığı ve okuma-yazma bildikleri görülmektedir. Hz. Ömer'in akrabası olan Şifa bintü Abdullah, Peygamber Efendimiz (asm)'in hanımlarından olan Hz. Rukiye'ye okuma yazma öğretmesi için vazifelendirilmiştir. Şifa Hatun: "Ben Hafsa'nın yanında iken Allah'ın Resulü yanımıza geldi ve bana şöyle buyurdu. (Hafsa'ya kastederek) yazı yazmayı öğrettiğin gibi, alında çıkan yara için Rukiye'ye öğretsen olmaz mı?"⁽³¹⁾

Hz. Hatice'den sonra İslâm'ı kabul eden ikinci kadın olan Lüba-ba bintü'l-Haris, ise o dönem için oldukça önemli bir kişidir. Peygamber Efendimizin amcası Hz. Abbas'ın eşi olan Lüba-ba bintü'l Haris, dinî eğitim noktasında İslâm tarihinde önemli yer tutmaktadır. Hz. Abbas'ın küçük oğlu Abdullah ibn Abbas, bu hanımın yanında İslâm terbiyesini almıştır.⁽³²⁾ Tefsir ve Kur'an'ın tercümanı noktasında ilim sahibi olan İbn Abbas, bu hanımın yanında yetişmiştir. Bakıldığında, Asr-ı Saadette, yetişmiş, kültürlü ve öğretmenlik yapabilecek hanımların varlığı söz konusudur. Peygamber Efendimiz (asm) zamanında kadınlar, biyolojik, fizyolojik yapılarına uygun, fitratlarını bozmayacak mesleklerde çalışmış ve kamu hayatında yerlerini almışlardır. Kimisi çobanlık ve hayvan bakıcılığı yapmış,⁽³³⁾ kimisi dokumacılık ile uğraşmış,⁽³⁴⁾ kimisi de camilerin temizliğini ve bakımını üstlenmiştir.⁽³⁵⁾ Bu açıdan bakıldığında kadınların sosyal hayatta aktif

28 Bilgiseven vd., a.g.e.103

29 İbn Sa'd, Tabakât, c. X, s. 114; Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed b. Hacer el-Askalâni, El-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe, Kahire, h.1328, c. IV, s. 314.

30 İbnMace, Ticarat, 29.

31 Ebu Dâvud, Tib, 18; Ahmed b. Hanbel, VI, 372.

32 Muhammed Hamidullah, İslâm Peygamberi, İstanbul, İrfan yayınlan, 1980, s. 181-182

33 Buhari, Zebâih, 18, 19.

34 Buhari, Nikah, 107; Müslim, Selâm, 34

35 Buhari, Salât, 72, 74; Cenâiz, 66; Müslim, Cenâiz, 71; İbnMace, Cenâiz, 321; Dârimî, Cenâiz, 57; Ahmed b. Hanbel, II, 353

bir şekilde rol aldığı görülmektedir. Fakat şu durum da göz ardı edilmemelidir. O günkü toplum yapısı ile bugünkü toplum yapısı arasında oldukça büyük farklılıklar vardır. O zamanda sıdk ve kizb ayrı çarşılarda satılırken, şimdi omuz omuza vermiş⁽³⁶⁾ durumdadır. Yani İslâm'ın hoş karşılamadığı ve mahremiyet esaslarına uyulmadığı bir ortam ile Peygamber Efendimiz (asm) dönemi aynı terazide tartılamaz. Diğer taraftan o gün çeşitli alanlarda çalışan ve hizmet üreten kadınların durumu ile bugünkü kadınların durumu da birbirinden çok farklıdır. Bunlar ayrı inceleme konularıdır. İslâm, kendi metotları ve ilkeleri dahilinde kadının çalışmasını, çeşitli kamusal alanlara girerek hizmet üretmesini ister.

1.5. Risale-i Nur'da Ekonomi ve Kadın

Risale-i Nur'da, kadının ekonomik yeri denilince akla Said Nursi'nin söylediği iki durum gelmektedir;

1. “Maişet derdi için serseri, ahlâksız, Frenk-meşrep bir kocanın tahakkümü altına girmektense fitratınızdaki iktisat ve kanaatle, köylü masum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için çalışmaları nevinden kendinizi idareye çalışınız...”⁽³⁷⁾

2. “Kadınlar yuvalarından çıkıp beşeri yoldan çıkarmış; yuvalarına dönmeli”⁽³⁸⁾

Bu iki söyleme bakıldığında, anlam olarak birbirinden çok ayrı gibi görünse de tamamlayıcı ifadelerdir. ‘Kadınlar yuvalarına dönsün’ denmesindeki neden ve amaç, o zamanın Sanayi Devrimi’nden gelen sömürüden kaynaklıdır. O döneme bakıldığında bu devrim ile birlikte ortaya çıkan sanayi kapitalizminin sonucu olarak İngiltere’de özellikle kadın ve çocuklar üzerinde oluşturulan sömürü, diğer sanayileşen ülkelerde de görülmeye başlanmıştır. Said Nursi’nin de ifadesiyle, ‘mim’siz medeniyet, nisa taifesini fitratlarından uzaklaştıracak bir politika izlemiştir. Tarih kayıtlarına bakıldığında da bu dönem, kadınların sömürüldüğü dönem olarak anılmaktadır. İplik ve dokuma tezgâhları işverenleri, kadınları erkeklere tercih ederler, çünkü “kadınlar daha iyi ve daha az ücretle çalışırlar.” Bu dönemde kadınlar yazın sabah 3’ten geceye, kışın sabah 5’ten akşam 11’e kadar, yani günde 17 saat, rutubetli ve karanlık atölyelerde çalışmaktadırlar. Yani işverenler açısından, sanayileşme döneminde, kadınlar yetişkin erkeklere oranlara daha uysal ve güçsüz görülerek tercih edilmeye başlanır. Hatta fabrikalardaki disiplinsizliğin çözümü olarak, daha ucuza mal olan kadın çalıştırma yoluna gidilir.⁽³⁹⁾

Bediüzzaman Hazretleri, Sanayi Devrimi denilen bu sürecin ve bunun sonucu olan çağdaş medeniyetin, kadını haksız ve gereksiz olarak sun’i bir biçimde yuvasından çıkardığını tespit etmekte ve onlara ‘yuvaya dön’ diğeri bir ifadeyle ‘fitratına dön’ çağrısı yapmaktadır. Burada kastedilen kadın,

İslâm'ın hoş karşılamadığı ve mahremiyet esaslarına uyulmadığı bir ortam ile Peygamber Efendimiz (asm) dönemi aynı terazide tartılamaz.

36 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.548

37 Bediüzzaman Said Nursi, Lem’alar, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s. 324

38 Bediüzzaman Said Nursi, Sözlere, İstanbul, Yeni Asya Neşriyat, 2017, s.813

39 Dr. Faruk Beşer, Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslâm, İstanbul, Seha Neşriyat, s.43

*‘Yuvalarına
dönmeleri’
söylemine
bakıldığında akla
başka bir soru
daha gelmektedir;
Kadının döneceği
yuva, hangi ve
nasıl bir yuvadır?’*

açıktır ki, “fabrikada tütün sarar, ağlar fabrika kızı” nakaratındaki zavallı kadın ya da erkekler tarafından “meta”laşan kadındır. Yoksa burada kadının sosyal hayattan tümüyle çekilmesi kastedilmemiştir.⁽⁴⁰⁾

Zaten bakıldığında ‘çalışan kadın’ ibaresi de İslâm toplumunda ilk kez sanayileşmenin etkisiyle Osmanlı’da kullanılmıştır. Yoksa kadın tarihin her kesitinde çalışıp çabalamıştır. Kadının geçmişine baktığımızda dönemin şartlarına bağlı olarak (tarla, mera, ekme, biçme gibi) bir aktivite içerisinde- dir. Ev hizmetlerini yapan, çocuklarını yetiştiren kadın da çalışan kadındır. Ama bu durum günümüzde daha farklı algılanmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında “yuvalarına dönmeleri” ibaresi kadınların iktisadi ve ticari haklardan mahrum olmaları demek değildir. Bu tabirle kadının bir meta gibi her sektörde “kullanılması”nın doğru olmadığına veya ahlak-sızlığın yayılmasında bir araç olmamaları gerektiğine işaret edilmektedir. Yoksa kadının ilmî ve iktisadi özgürlüğü vardır, bunlar ayetlerle ve hadislerle belirtilmiştir. Fakat İslâm prensipleri içinde olmak şartı ile vardır. Tesettüre ve dini hükümlere dikkat etmek kaydı ile kadının mizacına uygun bir işgörmesi İslâm dini açısından sakıncalı bir durum değildir.⁽⁴¹⁾

‘Yuvalarına dönmeleri’ söylemine bakıldığında akla başka bir soru daha gelmektedir; Kadının döneceği yuva, hangi ve nasıl bir yuvadır? Cenab-ı Hak, Ahzab Sûresi 33. ayette, “Evlerinizde ağırbaşlılıkla oturun, cahiliye döneminin açılışı gibi açılıp saçılmayın, namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah ve Resulüne (asm) itaat edin. Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden her türlü pisliği gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor. Evlerinizde okunan Allah’ın âyetlerini ve hikmetlerini hatırlayın. Allah Lâtiftir ve haberdardır” diyerek, yuvaların nasıl olmasını gerektiğini söylemiştir. Bakıldığında kadının dönmesi gereken yuva, açık saçıklığın olmadığı, namazın kılındığı, zekâtın verildiği, Allah ve Resulüne (asm) itaat edildiği ve Allah’ın âyetlerinin hikmetlerinin zikredildiği yani ilim yuvası olan yerdir. Bu ibareyi “kadınlar sosyal hayattan çekilip dört duvar arasına girsin, evlerinden çıkmasınlar” şeklinde anlamamak gereklidir. Bugün yuva diye bilinen evlerin içi, âyetin belirttiği şekilde oluşmamışsa o zaman kadın dört duvarın içindeyken bile yuvadan çıkmış olacaktır. Bu mesele, mü’min kadınlara evlerinden çıkarken dış kıyafetler giymesi gerekliliğine dair tesettür ayeti ile beraber düşünüldüğünde, “kadınlar yuvalarından çıkmasınlar” değil, tam tersi dört duvarın dışına çıktıklarında da haya perdelerini beraberlerinde götürerek, sosyal hayatta bulunsunlar demektir. Nitekim bakıldığında, dört duvarın içinden çıkmayanlar hayalarını koruyor olmadığı gibi, sosyal hayatın içinde olanlar da haya perdesini yırtıyor değildir. Yuvalarından çıkıp beşeri yoldan çıkararak kadınların yuvalarına dönmesi gerekliliğine dair söylemin sadece sosyal hayattan soyutlanmak, çalışmamak gibi algılanması, beşeri yoldan çıkararak asıl probleme odaklanmamak, görmemek anlamına

40 Prof. Dr. Ahmet Battal, ‘Cinsiyetten Doğan Haklar ve Yükümlülükler,’ Köprü Üç Aylık Fikir Dergisi, Sayı: 113, (Kış/2011), s.25

41 <https://sorularlarisale.com/kadinlar-yuvalarindan-cikip-beseri-yoldan-cikarmis-yuvalarin-a-donmeli-bu-ifadeleri-nasil-anlamaliyiz-kadin-hastaliklari> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

gelmektedir. Burada düşünülmesi gereken mesele, kadınların, nerede olursa olsun, haya perdesini yırtmadan, yani yuvalarında kalarak yaşaması gerekliliğidir.⁽⁴²⁾

“Köylü kadınları gibi nafaka çıkarma” tabiri ise yine kadınları korumak için söylenmiş tavsiye niteliğinde bir cümledir. Şefkat madeni olan kadın fitratı incinmeye ve kırılmaya müsait bir yapıdadır. Bu yüzden Bediüzzaman Said Nursi, kadınların kendilerini muhafaza etmelerini, hak ve hukuklarını koruyarak alet olmamalarını, gerektiğinde kendi hayatlarını kendilerinin idare edip, liyakatsiz erkeklerin tasarrufu altına girmemelerini, sabır, metanet, feragat ve fedakârlıkta bulunarak, izzetleri ve şerefleriyle yaşamalarını tavsiye etmektedir.⁽⁴³⁾ Buradaki ‘köylü kadın’ tabiri de oldukça önemlidir. Bu ifadeden şimdiki iş tanımı da ortaya çıkmaktadır. ‘Köylü kadın’ sadece işine odaklıdır ve ürününü elde etmeye çalışır. Kadınlık cazibedarlığını ortaya koymaktan uzak bir profil çizerek, İslâm’ın ona verdiği fitrata uygun şekilde davranır. Yani kadın içtimai hayatta kendine sorumluluk yüklerken, ona verilen itibarı korumakla mükelleftir. Kadının ona verilen güzelliği, şefkati, ahlaki koruması, İslâm’ın en önemli vasıflarındandır.

3. Sonuç

Sonuç olarak bakıldığında yaratılmışların en değerlisi insandır ve insan, bireysel, sosyal ve ekonomik hayatta, bu değere layık bir şekilde yaşamalıdır. Bu değeri de İslâm sağlamaktadır. Kâinatta her şey bir hikmet üzerine var edilmiştir. Bu hikmetin belki de en önemlisi insanın kadın ve erkek olarak yaratılmasıdır. Yaratılan bu iki varlık kendi fitratlarını tanıyarak, atılım yapacakları her alanda ona göre hareket etmelidirler.

Bütün kavramlar gibi ‘kadın’ kavramı da İslâm ile hayat bulmaktadır. İslâm’da kadın, toplumun ilk ve en etkili eğitimcisidir. Kadın ekonomi alanındaki konumuna da kendi fitratına da önce bu açıdan bakmalıdır. Kadın çalışır ya da çalışmaz gibi net ifadeler kullanmak çok da sağlıklı olmazsa gerektir. Bu durum günümüz ekonomisinde çokça değişkenlik gösteren bir durumdur. Fakat İslâm, günümüzü de kapsayan evrensel bir dindir. Bu yüzden şartlar ne olursa olsun, İslâm’ın çizdiği sınırlar içinde bulunmak hem kadın hem de erkek için faydalı olacaktır. Bu açıdan ekonomi alanını Kur’an-ı Kerim ve hadisler perspektifinde inceleyerek ona göre hükümler çıkartılmalıdır. Kadın çalışmaz denildiğinde, karşı tarafın şeriatın ona tayin ettiği sorumlulukları bilip, harfiyen uygulaması, kadın çalışır dediğimizde de kadının şeriatın ona tayin ettiği hak ve sorumlulukları bilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda Asr-ı Saadet en güzel örnekleri teşkil etmektedir. Asr-ı Saadet’te bu kadar aktif olan kadına ne oldu da o zamandan bu zamana ekonomik hayatta bulunup bulunmaması tartışma konusu oldu? Bu

“Köylü kadınları gibi nafaka çıkarma” tabiri ise yine kadınları korumak için söylenmiş tavsiye niteliğinde bir cümledir.

42 ‘Kadınlar Yuvalarına Dönmeli,’ https://www.yeniiasya.com.tr/yasemin-yasar/kadinlar-yuvalarina-donmeli_443087 (Erişim Tarihi: 06.01.2021)

43 <https://sorularlarisale.com/kadınlar-yuvalarından-cikip-beseri-yoldan-cikarmis-yuvalarin-a-donmeli-bu-ifadeleri-nasil-anlamaliyiz-kadin-hastaliklari> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

durumun her iki cinsin de şeriatın tayin ettiği sorumluluklarını yerine getirmemesinden kaynaklı olduğu kanaatindeyim. İslâm dini kadına önce fitratını tanıyıp, sonra harekete geçmesini söylemektedir. Buradan anlaşıyor ki İslâm kadına “çalışmamalısın” değil, “çalışmak zorunda değilsin” diyor. Fitratını tanıyarak, helal dairede kalabilmek ve dinî hassasiyetlerini muhafaza etmek şartıyla kadın her alanda üretim yapabilir ki yukarıda verdiğimiz Asr-ı Saadet örnekleri bunlarla bağlantılı şekilde gerçekleşmiştir. ‘Yuvalarına dönmeli’ ve ‘köylü kadınları gibi nafakanızı çıkartın’ ibaresi de hem erkek hem de kadın için dikkatli okunması gereken önemli ifadelerdir. Bu ifadeleri tek taraflı değil, objektif olarak incelemek, bizlere doğruyu gösterecektir. Kısaca kadın olsun erkek olsun ekonomik hayata İslâm’ın çizdiği sınırlar içerisinde dahil olmalı ve olduktan sonra da yine bu sınırlar içerisinde faaliyette bulunmalıdır. Kadınsız ekonomi olmaz, fakat kadın ekonomi için değil, ekonomi insan için var olmalıdır. Kadın ya da erkek ekonomi için feda edilmemelidir.

Kaynakça

- Battal, Ahmet (2011), ‘Cinsiyetten Doğan Haklar ve Yükümlülükler,’ Köprü Üç Aylık Fikir Dergisi, Sayı: 113.
- Beşer, Faruk (1991), Kadının Çalışması, Sosyal Güvenliği ve İslâm, Seha Neşriyat, İstanbul.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan vd. (2005), ‘Din ve Sosyal Hayatta Kadın,’ Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı:15.
- Gökçe, Cüneyt (2011), ‘Aile Mutluluğu İçin Bazı Temel İlkeler,’ Köprü Üç Aylık Fikir Dergisi, Sayı: 113.
- Hamidullah, Muhammed (1980), ‘İslâm Peygamberi,’ İrfan yayınları, İstanbul.
- İslâm ve Ekonomik İnsan, <https://www.haksozhaber.net/okul/İslâm-ve-ekonomik-insan-2725yy.htm> (Erişim Tarihi: 09.01.2021)
- Kadınlar Yuvalarına Dönmeli, https://www.yeniasya.com.tr/yasemin-yasar/kadinlar-yuvalarina-donmeli_443087 (Erişim Tarihi: 06.01.2021)
- Mürsel, Sâfa (1976), ‘Bediüzzaman Said Nursi ve Devlet Felsefesi’ Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- Nursi Bediüzzaman Said (2017), Lem’alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- Nursi, Bediüzzaman Said (2017), Mesnevi-i Nuriye, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- Nursi Bediüzzaman Said (2017), Sözlere, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- Nursi, Bediüzzaman Said (2017) Şualar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- <https://sorularlarisale.com/kadinlar-yuvalarindan-cikip-beseri-yoldan-cikarmis-yuvalarina-donmeli-bu-ifadeleri-nasil-anlamaliyiz-kadin-hastaliklari> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)